

Nr. 140 - 21. årgang
Juli 2023

Strandgårdsbladet

Ikke mursten, men munkesten! - se mere side 4

home *fritid*

Sol, strand, salg og vand

Klik ind på home.dk/fritid og se, hvorfor home er den bedste til at sælge dit fritidshus

HOLBÆK

Michael H. Jørgensen a/s
Statsaut ejendomsmægler & valuarer, MDE
Labæk 13, 4300 Holbæk
holbaek@home.dk
T lf. 59 43 59 59

www.home.dk

home

vi vil være din foretrukne ejendomsmægler

EJENDOMSMÆGLERKÆDE FOR DANSKE BANK KONCERNEN

Bestyrelsen orienterer

Skt. Hansaften 2023

Bålmæssigt blev det en noget tam omgang i år – det næsten landsdækkende afbrændingsforbud gav jo ikke rigtig nogen mulighed for et samlingspunkt for midsommervisen. Men vi, der dukkede op, havde faktisk en rigtig hyggelig aften. Konceptet med at medbringe drikkevarer til eget forbrug virkede glimrende, og der blev også sendt diverse snacks og jordbær rundt mellem alle bordene, vi havde rykket sammen.

Så om ikke andet lærte vi, at selv om vejret driller på den ene eller den anden måde, så skal vi holde fast i traditionen og dukke op. Det plejer at blive en Skt. Hansaften i godt samvær med naboerne under alle omstændigheder.

Klipning af hække

Bestyrelsen opfordrede allerede sidste år alle grundejere til at efterse, at den del af deres hække, der måtte vende mod et fællesareal, specielt stierne, ikke var blevet for brede. Det vandt ikke megen genklang, for der var – og er – fortsat for mange steder, hvor de oprindeligt 3 meter brede stier i vores ellers vel-fungerende stisystem er reduceret til, at en enkelt person knap kan passere. Det gælder ikke mindst, når det er lidt vådt derude. Så er det ærgerligt at blive våd, fordi man ikke kan komme forbi udhængende grene. Det burde jo ikke kunne ske, når stierne skulle være 3 meter brede.

Så vi prøver med en fornyet appel til alle: gå ud og se efter, at jeres hække er beskåret korrekt mod fællesarealerne. Nogle hækplanter er sat direkte i skellet, og de skal selvfølgelig ikke klippes helt tilbage til stammen – de kan sagtens række 30-40 cm ind over fællesarealet. Men hverken en eller 2 meter, som vi har set det nogle steder.

Nye postkasser

Regeringen og en række partier indgik i juni et forlig om en ny postlov. Den har interesse for os, fordi den bla. medfører, at alle individuelle postkasser i sommerhusområder som vort skal udskiftes med centrale postkasseanlæg. Og meget ambitiøst er skæringstidspunktet, hvor de nye postkasser skal være i funktion, sat til 1. januar 2024.

Det er der ikke ret længe til, og så er forliget endda endnu ikke omsat til lovtekst, så vi har ikke så meget at holde os til. Men bestyrelsen følger nøje udviklingen på området, først og fremmest gennem Transportministeriets hjemmeside. Hvis nogen af beboerne har yderligere oplysninger, hører vi også gerne fra jer.

Konsulent orben Viltoft

PC - Hjælp

Til almindelige brugere * Til almindelige priser
Koster ikke mere end en almindelig håndværker

Jeg giver gerne tilbud, inden jeg går i gang

Er i lokalområdet og kan løse stort set ethvert PC problem

Tlf.: 28 68 35 65 * Mail: it@viltoft.net

Vedr. forsiden: Et beskedent udsnit af murværket i apsiden på Skt. Bendts Kirke i Ringsted – tidl. klosterkirke indviet til Jomfru Maria og Sankt Knud (Hertug). Kirken blev bygget udenom den bestående, og påbegyndte mod øst – apsis. Så det er det allertidligste murværk i landet – fntl. lagt af lombardiske murere.

aut. El-installatør Niels Jørgensen

Vestergårdsvej 66, 4300 Holbæk Tlf. 59 46 15 04

www.nj-el.dk

nj@nj-el.dk

*NJ El-service, den lokale el-installatør,
din garanti for en sikker forbindelse!*

Græsslåning på fællesarealerne

Vores entreprenør kom forbi d. 8. juni og slog alle de øvre fællesarealer. Det er et langvarigt arbejde, for dels er områderne temmelig store, dels er der en del skæve hjørner, der skal slås rundt om. Så selv om han startede før frokost, var han stadig i gang efter kl. 18. Men det var gennemgående pænt arbejde, og slåmaskinen er meget effektiv, så det så pænt ud bagefter.

Årshjulet

Den seneste version af årshjulet for grundejerforeningen ser ud som følger:

Lørdag d. 30. september – Nedtagning af badebro

Søndag d. 15. oktober – Havedag

Søndag d. 31. december – Nytårskur

Søndag d. 21. april 2024 – Generalforsamling

Søndag d. 23. juli – Skt. Hansaften på stranden

Der er ikke ændret så meget i forhold til sidste nummer af Strandgårdsbladet. Men hvis du ikke fik gjort det sidst, så **husk at sætte datoerne ind i kalenderen.**

Plæneklipperservice.dk

v/ Torben Gundersen
Landevejen 83, 4532 Gislinge

**Salg, service og reparationer af
have-park maskiner**

Service af almindelig plæneklipper:

Motorolie, tændrør, luftfilter skiftes, slibning af kniv, motor justeres.

Pris 500 kr. inkl. moms

*

TILBUD

Service af almindelig havetraktor:

Motorolie, tændrør, luftfilter skiftes, slibning af knive, remme efterses,
dæktryk kontrolleres.

Pris 1.295 kr. inkl. moms

*

***Vi sælger og servicerer have-park maskiner
og reservedele til:***

Stiga, Texas, Partner, McCulloch, Flymo,
Briggs & Stratton, Efco, Honda, Tecumseh, Alko, Ginge,
Stihl, Husqvarna, Jonsered,
Variant trailere, m.fl.

Ring eller kig forbi for et uforpligtende tilbud.

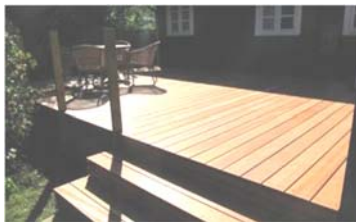
Tlf. 28 15 65 25

Plæneklipperservice.dk * www.plæneklipperservice.dk

TJ Tømrrerservice

(kun et stenkast fra Strandgården, lige ved Audebo dæmningen)

Vi har stor erfaring indenfor:
Tagrenovering / Vinduesudskiftning
Enfamiliehuse / sommerhuse
Forsikringskader

*Vi er et kvalitetsbevidst tømmer og snedkerfirma, v./
Tømrrermester Tommy Woxholt, og Tømrrermester Jørn Løvenhorst.*

TJ Tømrrerservice

Audebo Skolevej 14 - 4300 Holbæk

www.toemrrerservice.dk * tj@toemrrerservice.dk

Tommy 2162 3130

Jørn 2025 6436

Ring til os

og få en snak om dine planer, og en fast pris på dit byggeprojekt

Fra Vitas køkken

Jeg kan ikke påstå, at det er en nyhed med madopskrifter i Strandgårdsbladet. Hærdede "Strandgårdianere" med langt medlemskab erindrer det måske. Bladets stifter og mange årige redaktør (2003-15) Mario See bragte flere af slagsen, der alle var baseret på de fisk han fangede ude i fjorden. Den (vistnok) første drejede sig om den nyindsvømmede (nyindvandrede kan jo dårligt bruges) midelhavsfisk, veganeren multen (mugilidae). Den blev bragt i nr. 34 (juni 2008). Andre opskrifter fulgte i månederne efter. Den sidste er fra nr. 72 (juli 12), passende nok også på multe, men dog en anden opskrift.

Nu prøver vi nogle nye, startende med noget til den søde tand. De leveres af Vita Nielsen, Ø6, med denne lille introduktion:

Kære sommerhusejere

Jeg har fået accept fra redaktør Peter til at komme med input til bladet. Jeg håber, at der er andre end mig, som holder af, hvis et blad også indeholder en opskrift på noget spiseligt af en slags. Det er i hvert fald hvad, jeg er i stand til at bidrage med.

Jeg hedder Vita, og jeg bor med min mand, Poul Richard, i Strandgården Øst 6. Vi er i gang med 3. sommer, og det er en stor glæde for os at have fundet det lille blå hus ud mod markerne i øst. Et lille hus, en have og et område, som passer perfekt til os. Min mand er pensionist, og jeg er efterlønner, så vi bestemmer for første gang i livet helt og holdent over vores egen tid. Når vi ikke er i sommerhus, bor vi i en lejlighed på Østerbro (Kbh.).

Pæremuffins

100 g smeltet smør

2 æg

1 dl sukker

1 dl brun farin

2 tsk. vaniljesukker

125 g hvedemel

1 tsk. bagepulver

2 tsk. stødt ingefær (hvis du ikke er så vild med ingefær, så erstat 1 tsk. med kardemomme). Jeg bruger 2 tsk. ingefær med lille top.

1 nip salt

2 pærer i tern

Drys: mandelflager og perlesukker

1. Tænd ovnen på 175 grader varmluft

2. Pisk æg med brun farin, sukker og vaniljesukker - jeg bruger en håndmixer.

3. Smelt smør (afkøl en lille smule) og tilsæt dejen

4. Skræl pærerne og skær dem i tern.

5. Bland mel med salt, ingefær og bagepulver og sigt det i dejen - vend i med en dejskraber eller lignende. Tilsæt tern af lidt mere end den ene pære og gem resten til toppen.

6. Fordel dejen i 12 muffinforme. Jeg bruger en silikoneform med 12 fordybninger, hvor jeg placerer papirforme.

7. Fordel resten af pæreternene på toppen. Pres dem lidt ned i dejen. Drys med mandelflager og perlesukker.

8. Bag kagerne til gennembagt og gyldne: 13 - 15 min v/175 grader varmluft (eller 200 grader alm. ovn). Hold lidt øje med dem - ovne varmer som bekendt ret så forskelligt.

Kan serveres både lune, afkølede og også køleskabskolde. Intet bagværk har nogensinde taget skade af en klat creme fraiche eller flødeskum, men lige de her kager har jeg faktisk aldrig følt trang til at pynte med noget som helst.

God fornøjelse, forhåbentlig

Opskriften er fra 'Noget i Ovnene hos Bagenørden'.

Med sten skal land bygges ...

”Den nationale sten”

Der har i de sidste par år været talt og skrevet meget om mursten – fordele og ulemper – ikke mindst mht. Co² udledningen i forbindelse med fabrikation og transport. Nu er sågar ”nye”, men i virkeligheden ældgamle former kommet på markedet – dvs. ubrændte, men tørrede lersten, som har mange fordele, bl.a. mht. indeklima og klimabelastning. Men pt. er de belastet af produktionsbegrænsning. Der er ikke mange, der producerer den slags. Årligt produceres der herhjemme 3 mio. (brændte) mursten og de er ved at komme på mode igen, også i ”udækket” form. I nogle år i nyere tid brugte man nok en hel del mursten, men de blev skjult bag lag af andet materiale. Mursten ”lugtede” måske for stærkt af tresserne og halvfjerdserne

Byggeri før 1160

Da kirken kom til landet i 960’erne byggede danskerne huse primært af træ (bulhuse), andre (måske) i bindingsværk, mens der formentlig også nogle, der var bygget af tørv, incl. lyngtørv. De første kirker blev da også opført i træ. Men kirken så helst, at kirker opførtes i sten – de var noget mere solide og holdt længere. Også mere repræsentative i et land, hvor der ellers ingen stenhuse var. Det begyndte man så også på efter nogen tid. Der var dog det problem, at landet manglede egnede, medgørlige bjergarter til formålet. Måske lige bortset fra de kridtsten, der kunne udhugges af Stevns Klint og sandsten i Skåne. Noget senere begyndte man i Sønderjylland at importere vulkanske tufsten fra Rhinområdet. Bl.a. til Ribe Domkirke og den store landsbykirke i Brøns.

I stedet begyndte man at opbygge mure, der bestod af mængder af marksten, som ”blot” kunne samles op på markerne, som bønderne i øvrigt nok var vant til, fordi de dér lå i vejen for ploven, og vha. en masse (kalk)mørtel forbandt dem med hinanden i en såkaldt kassemur, hvor overfladerne blev dækket af et passende lag kalk både ude og inde. Mange steder i Jylland gik man grundigere og mere fornemt til værks og dækkede kassemurene med granitkvadre, nærmest som en slags fliser. Indenunder var der jo stadig tale om en kassemur. Af disse fornemme granitkvaderkirker er der stadig ca. 750. Men de fleste sognekirker, der blev opført i 1100-tallet var af den kalkede kassemurtype. Af dem blev der opført omkr. 1500. En af de ældste stenkirker i landet må være den, som Svend Estridsens mor, Estrid, opførte i Roskilde som erstatning for den Treenighedskirke af træ Harald Blåtand havde opført efter sin død. Af den er der absolut ingen spor, fordi den lå på det samme sted, som domkirken ligger, og dén har flere forgængere. Ellers kom der så småt gang i stenbyggeriet omkr. 1060. Men det var altså først efter 1100, at der for alvor gik løs.

Th.: Kassemur under ”omsætning” i 1939. Granitkvaderkirken i Hanning, nord for Skjern. Sådan ser murene altså ud, inden de dækkes af en skal af ret tynde granitskiver, så disse kirker så ud til at være bygget af tykke granitkvadre, men i realiteten af tynde fliser. Det ses tydeligt her. .

Pavekirken stillede ikke mange krav til en kirkebygning. Der skulle under alle omstændigheder være to rum i den: skibet til menigheden og koret til præsterne. I koret skulle der desuden være et indviet alter med en helgengrav (*sepulcrum*), udhugget i den store stenplade, der udgjorde alterbordet. Helgenraven skulle indeholde en eller flere relikvier af en helgen – dvs. knogler eller andet uforgængeligt eller noget andet, som havde forbindelse med helgenen. Relikvierne var pakket ind og dækket af en lille stenplade. I sjældne tilfælde var helgenraven erstattet af et *relikvieskrin*, der indeholdt flere eller mange knogler af en helgen. Oftest ham/hende kirken blev viet til. Den kunne også være viet til mere end en helgen. Dette relikviekrav førte til en omfattende og veludviklet handels- og byttevirksomhed over hele kirkens område. Der skulle jo bruges kolossalt mange relikvier. Alene herhjemme opførtes i første halvdel af middelalderen ca. 2.500 kirker, der alle skulle have mindst én.

Lombarderne kommer

Da Lund blev ærkesæde i 1103/04, fandt man, at den stående kirke, som kun var få år gammel, bygget af Knud den Hellige, måtte erstattes af en ny og mere passende for et ærkesæde, der dækkede hele Norden, ja, simpelthen var verdens største ærkesæde. Det omfattede hele Skandinavien med tilhørende aflæggere ude i Atlanten. Til det formål kontaktede man nogle lombardiske byggesjak, der havde ført an i nogle opsigtsvækkende kirkebyggerier i Tyskland, bl.a.

domkirken i Mainz og nok så vigtig Speyer. Lombardernes leder var *Donatus*, en af de uhyre få bygmestre, som vi kender navnet på. Hans mesterværk er krypten i Lunde-domkirken, viet til *Jomfru Maria* og *Skt. Laurentius*, og han ligger da også begravet her. Død i 1131. Højalteret blev indviet 30.6. 1123. Men selve kirken blev først indviet i 1145. Lund anses for at være opført med Speyer Katedralen som forbillede/model, men på en meget selvstændig måde. Begge steder er den lombardiske indflydelse meget tydelig.

Nok så vigtigt havde lombarderne i deres vadsække opskriften på "*munkesten*", forløberen for vore dages mursten. "*Bagte eller Brændte Sten*", som de også blev kaldt. Den fik de ikke brug for ved bygningen af domkirken, der er opført i skånsk sandsten. Men der var andre, der meget gerne ville have et nyt og praktisk byggemateriale. I Mellemøsten var det mange tusinde år gammelt, både som brændt og ubrændt, og i Romerriget havde det været meget populært. Jfr. kejser *Augustus*' berømte ord: "Jeg overtog en by af mursten, men efterlod mig en af marmor." Det danske ord "*mur*" er den danske version af det latinske "*murus*".

Til byggeprojekterne var der ikke alene brug for mængder af ler til fremstillingen af mursten. De krævede også en masse træ. Noget skulle bruges i selve byggeriet – til bygningernes skelet, gulve, lofter, døre m.m., og andet som brændsel. Teglovnene var grådige storforbrugere. Også til produktionen af mørtel, der primært bestod af brændt kalk slemmet op med vand og andet, indtil det i kold tilstand udgjorde en grødet masse, der kunne anbringes i et ca. 1 cm tykt lag mellem murstenene. Tegl- og mørtelproduktionen var nye processer, som danskerne skulle lære af de lombardiske håndværkere. Det blev fremtidens byggemateriale. Til dette nye hørte selvfølgelig også viden om hvor længe en mursten skulle bages og kalken brændes.

Som nævnt var kirkebyggeriet godt i gang, da de lombardiske bygningshåndværkere kom hertil. Det fortsatte århundredet ud på de gamle måder med kassemurene. Når mange middelalderkirker i dag står med tårne og tilbygninger opført i tegl, som f.eks. den berømte i *Fjenneslev*, skyldes det, at disse dele er opført senere, nogle endda i 13-1400-tallet. Når middelalderens mursten tit kaldes for ”munkesten”, skyldes det, at det var munkene, der først tog det nye materiale i brug. Der blev også stiftet og opført en del klostre i 1100-årene. Inden 1215 ca. 50. Indtil reformationen i alt 138.

Nu var det jo sådan, at der var mange verdslige involveret i et klosterbyggeri – især fra kongemagten og overklassen, kort sagt indflydelsesrige og velhavende personer. Gejstlige som verdslige. Disse kontakter havde meget stor betydning for munkestenenes udbredelse uden for de trods alt få steder, hvor klostrene blev opført i tegl. Det var egentlig meningen, at det var munkene selv, der skulle stå for byggeriet – samt land- og havebruget mv. – udover de rent gejstlige opgaver, men i praksis lod det sig ikke gøre ved de store projekter.

Her inddrog man lønnet arbejdskraft fra lokalområdet, og ad den vej sivede nyhederne ud i det verdslige samfund. Det gjaldt i øvrigt også havebruget samt visse nyheder indenfor landbruget – vist ikke mindst hvad kvægavl angik. Nok var cistercienserne vegetarer, men de havde god forstand på kvægavl – hvor paradoksalt det end lyder. De serverede dog også kød for fornemme gæster, der spiste ved abbedens bord og den mad blev fremstillet i hans særlige køkken. Til fornemme gæster var der enten et særligt gæstehus eller -lejlighed. Især konger gæstede gerne klostre.

Fjenneslev Kirke, opført af Asser Rig og fru Inge 1120-25. Tårnene er opført af Absalon og Esbern Snare ml. 1175-1200. De var ikke tvillinger. Esbern er født 2 år før Absalon. Våbenhuset i tegl er opført noget senere. Inde i kirken herskabsgalleri og to porfyrsøjler fra Egypten. Esbern arvede kirken og gården efter Absalon. Esbern døde 1204.

Klostrene

De første kristne klostre opstod i den egyptiske ørken i 200-tallet og nogle få eksisterer og virker endnu. Omkr. 360 grundlagde den hellige *Martin af Tours* et kloster ved Poitiers. Det er denne Martin vi kender som Skt. Morten og mindes Mortens aften (11.11.) med gåsesteg og hver dertil hører. Af samme grund (maden) er han en af de få helgener vi kender og fejrer. Der er nu også *Johannes Døberen*, som fejres med Sankthansbål, og nok mere med drikke end med mad. Men ellers. Irske munke stiftede også tidligt klostre på Kontinentet. Den, der nok fik den største betydning for klosterlivet var den italienske helgen *Benedikt af Nursia* (ca. 480-547), der til sit klosterskrev en regel om det munkeliv, der skulle leves dér. Denne regel blev antaget af andre samtidige og rigtigt mange senere klostre. Det er de munke, der følger denne regel, der omtales som *benediktinere*. Men de udgør ingen orden, sådan som cistercienserne gjorde meget tidligt (fra 1088). De har deres egen regel, som dog ligner Benedikts en del.

Omkr. 1050 stiftedes det første kloster i det danske rige *Skt. Michaels Dobbeltkloster* i Slesvig. Resten af århundredet var det stille mht. stiftelser, men et vigtigt skal dog lige nævnes: *Skt. Knuds Kloster* i Odense, grundlagt 1096 af *Erik Ejegod*, i den trækirke, Skt. Albani, hvor hans bror *Knud den Hellige* blev myrdet i 1086. 19.4. 1100 blev det fejret, at Knud var blevet kanoniseret i Rom ca. et halvt år tidligere, som *Sanctus Canutus Rex*. Højtideligheden foregik i en nyopført kirke, viet til Vor Frue, Sankt Alban og Sankt Knud. Munkene kom fra det engelske kloster *Evesham*. En af gaverne kom fra Knuds enke, *Adele af Flandern*, nu hertuginde af Apulien (Syditalien). Gaven var et fornemt klædestykke, purpurfarvet silke med ørnemotiv fra de kejserlige værksteder i Konstantinopel. Det var kun kejseren, der kunne bortskænke et sådant klæde. Det blev brugt til at svøbe om Knuds knogler, inden han blev altersat. Begge disse klostre var benediktinerklostre. Knud var den første, danske pavegodkendte helgen. Der var nogle helgener, der var godkendt af den lokale biskop, men de talte ikke helt så samme måde som de pavegodkendte. I 1170 fik vi en ny pavegodkendt og kongelig helgen, hertug *Knud Eriksen "Lavard"* (Sanctus Canutus Dux).

Nationale mindesmærker

Det er så heldigt, at de to første munkestenskirker står endnu - selvsagt i restaureret og repareret tilstand. De er begge klosterkirker og ligger ikke langt fra hinanden. Begge kirker indgik i middelalderen som nordfløjen i selve klosteranlægget. Af de øvrige bygninger er så godt som intet bevaret nogen af stederne. Lige bortset fra *Klosterporten* i Sorø, med den berømte *Saxos Celle*, uagtet at intet tyder på, at Saxo på noget tidspunkt har boet i Sorø. Om han har besøgt stedet vides der intet om. Men sådan er der jo så meget.

Vatikanets "Blå Bog" – listen over paveanerkendte helgener.

Når det gjaldt særligt vigtige helgenkåringer var det vigtigt at få dem godkendt af paven, før selve kanonisationshandlingen. De godkendte kåringer gled ind på en særlig liste, som kurien førte, og som blev meddelt til hele pavens oebdiensområde. Derfra kunne de gå videre til domkirker og klostre, der følte sig mere eller mindre forpligtede til at tage dem med i deres *nekrologier* (dødebøger) så der blev holdt mindemesse for helgenen på den dag, som paven havde fastsat som helgendag for den pågældende.

GRØN ANLÆGSSERVICE

HESTIA

*Ny Hagedstedvej 5 - 4532 Gislinge
Tlf. 59 46 06 07 / Mobil 40 98 06 10
e-mail: hestia@mail.dk – www.hestiais.dk*

Vi tilbyder en bred vifte af top-professionelle ydelser

Fliselægning og anlæg af stensætninger til bede eller støttemure

*

Anlæg af græsplæner og blomsterbede

*

Topdress og fjernelse af mos i græsplæner

*

Fræsning og grubning af haver

*

Træfældning og beskæring

*

Stubfræsning

*

Anlæg og vedligehold af havedamme

*

Miljøvenlig ukrudtsbekæmpelse i belægninger, plæner og bede

*

Skadedyrsbekæmpelse

*

Løbende vedligeholdelse af haver og parker

Det betød endda, at *Knud Lavard* blev dyrket i visse russiske og andre slaviske kirker, fordi han havde været gift med den (svensk)russiske prinsesse, *Ingeborg af Kiev/Novgorod*, der var mor til bl.a. Valdemar den Store. Knuds hellighed smittede af på hans børn og børnebørn. At Knud også var godkendt som martyr, forstærkede selvsagt virkningen. Det sammen gjaldt i øvrigt for Knud Konge mv. Martyrerne er også kendt som ”blodvidnerne” fordi de døde for deres tro. De blev opført i ”martyriologier”.

Ringsted

”Da min broder Knud – salig ihukommelse – er blevet dræbt på grusom vis, har vi til erindring af ham, hvem jeg omfattede med større kærlighed end nogen anden dødelig, og til ære for Gud og den hellige Maria opbygget et samfund af brødre, der lever efter en ordensregel [den benediktinske], på det sted, hvor han er begravet, nemlig i Ringsted Kirke; og vi vil af kongelig gavmildhed og med Guds bistand tildele disse rigelige midler til føde og klæder, således som det sømmer sig.” Denne tekst fremgår af det privilegium, som kong *Erik Emune* (ca. 1090-1134-1137) gav i 1135 i forbindelse med oprettelsen af et kloster i Ringsted. Broder Knud er bedst kendt som *Knud Lavard*, og ligesom Erik søn af kong Erik Ejegod. Knuds mor var Bodil, datter af den jyske stormand Trugot Ulfsen og hans formidable gemalinde Thorgunna, og Eriks dronning, mens Erik Emune, ligesom sin far var en frillesøn. 7.1. 1131 blev Knud myrdet af sin fætter prins *Magnus Nielsen*, der ønskede at udrydde en tronrival. De to fætre stod tronen nærmest. Kort efter privilegiets udstedelse begyndte opførelsen af klostret. I 1146 indledte Erik og Knuds og Ingeborg af Kievs søn Valdemar bestræbelserne på at få Knud helgenkåret, idet der berettedes om rygter ved mordstedet, skoven ved Haraldsted, nord for Ringsted. Det blev en lang og ”knoklet” vej, især pga. stridigheder mellem paven og kejseren, med den danske konge som ufrivillig medspiller. I 1137 blev Erik myrdet på et tingsted ved Ribe. Han efterfulgtes af en ny kong *Erik* (3. for det meste kendt som *Lam* eller Spag). Urolighederne fortsatte både ude og hjemme og i 1146 smed Erik 3. nu ikke handskerne, men kronen, abdicerede som den eneste danske konge og gik i kloster i Odense – hvor Knud den Hellige var begravet.

Derpå gik så elleve år med den ”berømte trio *Svend, Knud og Valdemar*” på scenerne, inden det 23. oktober 1157 lykkedes for Valdemar at besejre Svend, der var søn af Erik Emune, på *Grathe Hede* mellem Viborg og Randers. Knud, der var søn af Magnus Nielsen var blevet myrdet i august samme år – i Roskilde. Ultimo oktober 1157 blev Valdemar Knudsen enekonge i Danmark. Han gik snart i gang med at sætte skub i kanoniseringsbestræbelserne i Rom. Ligesom det var sket med Knud Konge, skulle også Knud Lavard ophøjes til helgen af paven. Men trængslerne var ikke forbi endnu. 7.9. 1159 var der pavevalg, der resulterede i valget af to, der insisterede på, at de var valgt som retmæssige paver. En 17 år lang og bitter strid om Skt. Peters Stol i Rom begyndte. Den involverede hele det katolske Europa. Valdemar og Co. (bl.a. vennen Absalon, der var blevet Roskildebisp i foråret 1158) måtte tålmodigt vente, indtil de havde fundet den rette pave, der kunne ophøje Knud. Det var i mange henseender en barsk ventetid for dem begge to. Han blev kanoniseret i slutningen af 1169. Som martyr. [**Musikken** til fejringen af helgenværdigheden og indvielsen af kirken er udgivet på cd i 1995: *Gregoriana Denmark* udført af *Absalon Six* (Classico) Manuskriptet til ”Ordinale sancte Kanuti Ducis” dukkede op ved en tysk auktion i 1825. 600 år efter.]

Skt. Bendts Kirke. Den dag i dag ligger den smukke og endnu ganske velholdte kirke på Torvet i Ringsted, i ensom majestæt. End ikke rådhuset (nabo) har fået lov til at pille glansen af den. Der er intet spor tilbage af selve klosteret pga. en brand i 1806, der også skadede kirken, men den blev behørigt restaureret. Der er ca. 100 grave i kirken, heraf 20 kongelige, bl.a. Knud Lavard og div. Valdemarer med dronninger. Men altså ikke helt så mange som i Roskilde, hvor der er 20 konger og 18 dronninger.

Omkr. 1160-62 tog Valdemar (og Absalon med) chancen og iværksatte byggeriet af en ny klosterkirke i Ringsted. En kirke, der var værdig til at rumme den nye kongelige helgens relikvie – i et fornemt skrin. Hvem, der fik ideen, vides ikke, men Valdemar har taget den helt til sig – Absalon formentlig med – at den skulle bygges i tegl. Erik Emunes kirke var bygget af den ellers meget fornemme frådsten (kildekalk). Det blev til Danmarks første teglstenskirke, og også den var viet til Jomfru Maria og til Sankt Knud Hertug (Sanctus Canutus Dux), da kanonisationen omsider var en kendsgerning omkr. årsskiftet 1169/70. Paven havde bestemt, at indvielsen og altersætningen af det smukt forgyldte relikvieskrin skulle foregå 25. juni. Cisterciensermunkene i Esrum blev mobbet til at skænke 6 mark guld til skrinets forgyldning. En meget stor sum. Begivenheden kaldes ofte for *Den store Kirkefest* i Ringsted eller mere beskedent Kirkefesten i Ringsted 25.6. 1170. En begivenhed, der hævdede Valdemars linie af kongefamilien op over de andre. Kong Knud den Hellige var den samlede kongefamilies særlige helgen, mens Knud Lavard var Valdemargrenens og kun dens. Den slags betød rigtig meget i hine tider.

Ringsted har givet haft større betydning som model/forbillede end Sorø. I Ringsted lå kirke og kloster tæt på tingstedet, der var Landsting for Sjælland og derfor meget besøgt af såvel høj som lav. De fleste kom nok for at overvære, deltage i Landstinget eller Herredstinget, som det også var, men når de nu alligevel var i byen og tæt på kirken, var den nok værd at kigge nærmere på – også aflægge et besøg. På højalteret stod det forgyldte relikvieskrin, der betød at kirke og kloster nød Valdemarsliniens, særlige bevågenhed. Knud Lavard var Valdemar den Stores far, så de kunne ikke være i tættere familie med andre. Knud havde ingen mandlige arvinger i Danmark. Hans eneste søn, *Charles*, kom som lille til dronning Adeles hjemland, Flandern, hvor han, nu greve af Flandern) blev myrdet i en kirke på samme måde, som faderen.

”På en Ø i en Sø”

I foråret 1158 blev *Absalon* valgt som Roskildebisp: Han er formentlig blevet modtaget med begejstring, for med ham var der forventning om roligere forhold i stiftet efter en generations blodige uroligheder pga. magtkampe. Han tilhørte en af landets rigeste slægter, var født en god dagsrejse fra Roskilde og dertil en af kongens nærmeste venner, (fostbroder, men ikke mælkebroder). Valdemar er formentlig født i Kiev eller Novgorod, hvor Ingeborg var på besøg hos sin bror, storfyrsten. Der var mere sikkert dér, færre uroligheder mv. Han blev ret sikkert født i januar 1131. Ingeborgs søster, Malmfrid, var i øvrigt gift med Erik Emune. Før ham havde hun været gift med den norske kone Sigurd Jorsalafarer, fordi han havde været i Jerusalem. Da Erik blev myrdet i 1137, forsvandt Malmfrid helt og aldeles ud af historien. Ingeborg nåede vist lige at komme hjem med Valdemar, inden Erik blev dræbt. Det blev foreslået, at den 6-årige Valdemar skulle efterfølge Erik som konge. Men Ingeborg sagde blankt nej. Og dermed forsvandt også hun ud af historien. Intet vides om hendes senere skæbne.

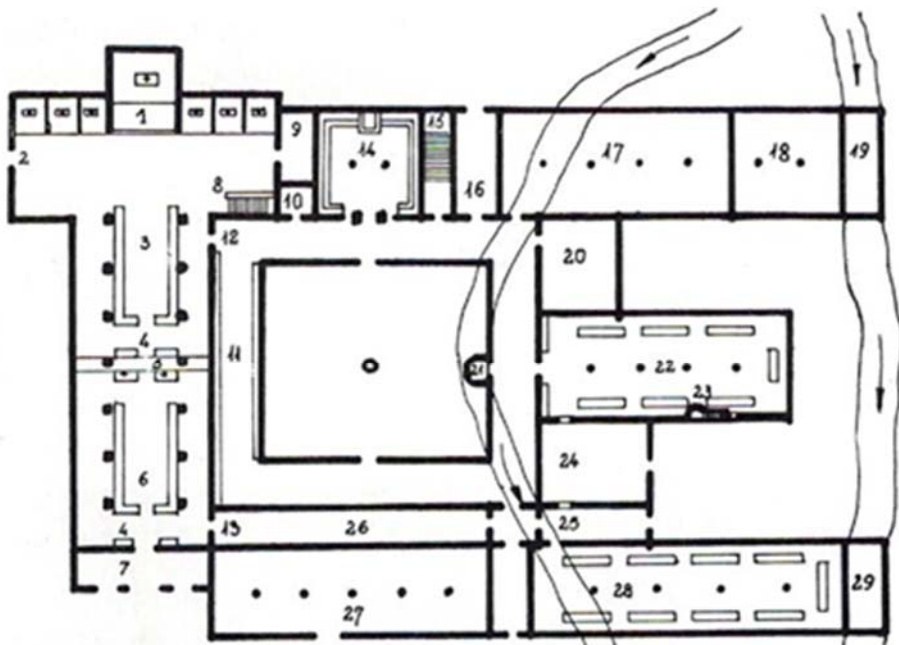
Hvideslægten var stiftets største kirkebyggere/ejere. Dens medlemmer havde før 1150 opført 25 kirker, og det blev til endnu 25 før 1175. Både konge Valdemar (1131-1157-1182) og Absalon (1128-1158/1177-1201) ønskede fred. Om ikke andet for at konsolidere Valdemars herredømme politisk og økonomisk. I øvrigt også pga. uroen sydpå pga. det nye paveskisma. Det var som altid paven og kejseren, der var oppe at toppes. Men sligt berørte også Danmark i ganske høj grad.

Efter valget revitaliserede Absalon det hensygnende familiekloster på øen i Sorø Sø. Det var oprindeligt et benediktinerkloster, men han fik det - overraskende nok – samtidig overført til tidens fremmeste modeorden, *cistercienserne*, som ærkebispen, *Eskil*, havde et særlig nært forhold til. Han havde været en personlig ven af den hellige Bernhard af Clairvaux. Det overraskende er, at cistercienserklostrene var fritagne for inspektion (*eksempion*) af den lokale biskop, fordi de var direkte underlagt paven. Men Absalon skulle nu nok vide, at kontrollere klostret fuldstændigt. Han var dets største velynder frem til sin død. Han hentede de to første abbeder, *Simon* og *Gaufried*, hos engelske cistercienserklostre. Især Gaufried viste sig at være et fortræffeligt valg til embedet. I disse år midt i 1100-tallet udviklede ordenen sig til at være den vigtigste i Danmark. De første munke i Sorø kom i øvrigt fra Esum Kloster i Nordsjælland, men flere af dem var formentlig franske og kom via Herridsvad i Skåne.

Den store klosterkirke (86 m lang) i Sorø indgik som nordfløjen i det egentlige klosteranlæg, der var munkenes opholdssted. Ved siden af dette var der så en række andre bygninger, der tjente forskellige praktiske formål. Et sådant kloster var en meget stor og alsidig virksomhed. De store jordtilliggender, som Absalon sørgede for – dels af egen beholdning og dels ved at overtale, nok også mobbe godsrige slægtninge til at supplere hans egne. *Akademibygningen* nedenfor er knap så lang som klosterkirken.

Klostret blev mao. storgodsejer. Godset omfattede mindre godser, *grangier*, som i starten dyrkedes af lægbrødre, og da det kneb med anskaffelsen af disse, med lønnet arbejdskraft. Inden for klosterområdet arbejdede en større stab af tjenende ånder med mangt og meget. Alle skulle jo nødvendigvis forsynes med mad og drikke (øl). Det blev varetaget af flere køkkener og bryggerier. Påklædning, husgeråd mv. krævede også en større indsats fra de tjenende ånder. Et stort *scriptorium* (sekretariat) ordnede den nødvendige korrespondance, regnskab med jordegodset samt kopiering af bøger og tekster. En afdeling for sig var byggevirksomheden, der stod på i flere generationer. Teglovnene har arbejdet uophørligt i over hundrede år, for det var ikke alene kirken, der krævede munkestene, også de øvrige bygninger – mestendels. Byggeriet har helt automatisk oplært en masse unge mænd i de forskellige bygningshåndværkerfag. Og dem har der været rigelig brug for andre steder, da arbejdet på øen i søen med tiden blev knap så hektisk. En del af dem blev formentlig overført til byggeriet af den nye domkirke i Roskilde, som Absalon satte i gang og som hans fætterson og efterfølger *Peder Sunesen* videreførte. Var der ikke nok at beskæftige dem med i Roskilde, kunne han overføre dem til byggeriet på kollegiatskirken i København, også en *Santa Maria-(Vor Frue) Kirke* ligesom Roskilde dengang. *Peder Sunesens* domkirke er den første danske kirke, der er bygget i den nye franske stil: gotikken. Absalon har utvivlsomt set abbed *Sugers Saint Denis Kirke* i Paris, der dannede et forbillede.

Cistercienserkloster. Efter Braunfels. 1. Presbyterium. 2. „Dødeport“. 3. Munkenes kor med stolerækker. 4. Bænke for de syge. 5. Lektorium med altre. 6. Lægbrødrenes kor. 7. Forhal. 8. Trappe til dormitorium. 9. Sakristi. 10. Bibliotek. 11. Læsegang. 12. Munkenes indgang. 13. Lægbrødrenes indgang. 14. Kapitelsal. 15. Trappe til dormitorium. 16. Auditorium. 17-18. Munkenes og novicernes opholdsrum. 19. Latrin. 20. Varmerum. 21. Brønd. 22. Refektorium. 23. Læsepult. 24. Køkken. 25. Kældermesterens stue. 26. Lægbrødrenes gang. 27. Forrådshus. 28. Lægbrødrenes refektorium. 29. Lægbrødrenes latrin. – Øm kloster ifølge de seneste udgravninger. Plan efter Olsen.

Oversigtstegningen er udført på målinger fra Øm Kloster ved Silkeborg Søerne. Og så et cistercienserkloster, og da ordenen havde meget strenge for klostrets udformning og arkitektur, både ude og inde, kan man roligt regne med, at Sorø var indrettet på samme måde. Øm er i dag en ren ruinpark med have. Der hørte flere slags haver til et klosyer, og det gjaldt naturligvis også Sorø og mange andre.

Forklaringer: 1: Presbytium: præsternes plads i koret. Lektorium: Prædikestol. 8: Dormitorium: sovesal. 22. Refektorium: Spisesal.

Reparation og service af person- og lastbiler

samt

- aircon-service
- diagnose-test
- reparation af
div. maskiner

**Vi skruer på alt
-bare det kan ryge
og larme**

HAGESTED ApS
AUTOVÆRKSTED
v/**A**.K. Pedersen

Præstebrovej 48c • 4532 Gislinge • telf. 59 46 05 85
post@hagedsted-auto.dk - www.hagedstedauto.dk

Bonus-info eller en slags Faktaboks

Mål og Vægt

En moderne mursten (1896-modellen): 22,8 x 10,8 x 5,5 cm. Vægt: ca. 2 kg. Munkesten: 25-31 x 11-15 x 7-10 cm. Vægt ca. 3 kg. Der produceres pt. ca. 295 mio. brændte mursten. Omkr. 2000 var toppede den med ca. 600 mio. I 1892 var der 975 teglværker, i dag er der 12.

Da munkestenene blev fremstillet ved byggestederne (primært) i ”egne rammer” blev der meget naturligt forskel på målene. Mens der måske kan klages (en smule) over præcisionen, kan der ikke klages over kvaliteten. Skt. Bendts har stået i over 850 år.

Der bruges rødler til røde mursten og blåler til gule. Det graves op de samme steder. Rødler er det øverste lag, så blåler ligger følgelig længere nede.

Oprindelig brug—i Mesopotamien

Ubrændte lersten ca. 9000 f.Kr. – brændte 5-4000 f. Kr.

Ca. 10.000 år efter, at man i Mellemosten begyndte at bygge med ubrændte lersten, og 5-6.000 år efter, at man begyndte at bygge med brændte, nåede disse fænomener omsider til Danmark og videre nordpå. De udviklede sig med årene til en utrolig og meget langvarig succes. Den er endnu ikke gået af mode, og anses af somme og ganske mange som ”vor nationale byggeskik”. Den er overalt – både synlig og usynlig (skjult bag et kalklag eller anden beklædning).

Noget nyere – og dansk

Der går 8-10.000 mursten (model 1896) til et moderne parcelhus, men det skal nævnes, at i dag udgør murstensmuren kun den yderste synlige mur. Den skjulte og bærende mur er af beton. Her er mørtlen *cementbaseret*, mens *mørtlen* i gl. dage var kalkbaseret. Til *Grundtvigskirken* på Bispebjerg gik der ca. 5 mio. dog ret små, specialfremstillede sten. Altså mange, men det er også en stor kirke med en længde på 70 m, bredde på 35 m incl. sidekapeller og en højde på 35 m, Tårnet er 49. Kort sagt en domkirkestor – og flot – kirke.

Hvad skulle alt dette gøre godt for?

Hvad ventede f.eks. Erik Emune at opnå ved at stifte et kloster til ære for sin myrdede bror? Og hvorfor skulle det vies til Jomfru Maria? Erik var en magtbegærlig og grov kriger med et mere end alenlangt synderegister. Der var meget, han skulle gøre rede for på den yderste dag, hvis han skulle slippe så nogenlunde helskindet fra opgøret. Ingen var bedre at komme i kridthuset hos end den hellige jomfru. Hun var, og det vidste alle dengang, menneskenes fremmeste hjælperske – men de måtte også selv vise god vilje mv. Erik og hans samtidige havde den samme opfattelse af ”Helvedes pinsler”, som Dante senere beskrev så realistisk. Om Erik ligesom en senere fyrste, Grev Gerhard af Rendsborg, bedre kendt som den kullede grev Gert (fordi han var skaldet), der altid bar en Mariaamulet på sig, og nøje overholdt de bønner, der tilkom hende. Han blev godtnok myrdet i 1340 af Niels Ebbesen, men det var måske i virkeligheden heldigt for ham, eftersom hans magt var begyndt at smuldre, og ingen aner jo noget om, hvad der skete ham i det hinsides.

At stifte et kloster, som Erik stiftede, kostede mange penge, og han var ikke særligt rig, fordi han ustandseligt var indblandet i krigeriske forviklinger, og de kostede også dengang mange penge. Bl.a. til de væbnede svende, der bistod ham, og som var helt på det rene med hvad det skulle koste. Både på den ene og anden måde. De risikerede jo liv og lemmer for ham. Så det er højst tænkeligt, at han var overbevist om, at enhver daler han gav ud på vegne af Jomfru Maria var givet godt ud. Hun ville stå ham bi på den yderste dag. Desuden var der også noget andet, og måske nok så vigtigt for ham. De munke, der skulle tjene i klostret skulle flere gange dagligt opsende en række bønner, og højst sandsynligt forpligtede han dem til også at bede for ham. Han havde også skænket en mindre formue til domkirken i Lund, så de reserverede en munk til at bede for ham hver dag. Det var denne munks primære opgave.

I Ringsted Kloster bad munkene også for deres medmennesker i almindelighed, ligesom det skete i andre klostre, og denne mængde af forbøn kunne den omgivende menneskehed nyde godt af, når det gjaldt. Derfor var det altid meget vigtigt, at abbederne formåede at opretholde den nødvendige tugt blandt deres munke, så de overholdt tidebønner og andre bønner, som de var blevet pålagt – af dem, der havde råd og mulighed for at pålægge munke den opgave. Det var mestendels også dem, der havde størst behov for åndelig støtte. Derfor er der ikke noget overraskende i, at de i hver sognekirke udover højalteret også var to sidealtre, et på hver side af triumfbuen. Det til venstre var altid viet til Maria. Den placering sikrede hende, at hun befandt sig ved Jesu højre hånd på billedet eller krucifikset inde i koret. Det andet alter var viet til kirkens værnehelgen eller ærkeenglen Michael, der vejede sjælene på den yderste dag. ”For min sjæls frelse,” var ikke tomme ord. Det gjaldt for alle.

”Klostrene havde en samfundsrettet overindividuel funktion som centre for offentlig forbøn for samfundets trivsel.”

Man kan også betragte ordenskirken som en international koncern, der havde latin som koncernsprog. I hele det katolske område kunne man træffe personer af begge køn, der mestrede latin – mange i både skrift og tale.

”Det ædleste liv at leve” - Munkens

”Vort liv er afholdenhed, ydmyghed, frivillig fattigdom, lydighed, fred og glæde i Helligånden. Det er at underkaste sig en herre, en abbed, en regel og disciplin. Det er at overholde tavshed, faste og nattevågen. Det er at blive opøvet i bøn og legemligt arbejde. Fremfor alt består det i at følge den ypperste vej: Kærligheden.” Sådan forklarede den hellige *Bernhard af Clairvaux* (1090-1153) hvad det betød at leve som munk. Udover at være abbed fra 1215-1153, var han også en af tidens vigtigste politikere, både hvad angik kirkelige og verdslige sager. Han er cistercienserordenens ubestridt største, men også mest omstridte navn (”den vanskelige helgen”).

Et lille kuriosum: På Frederikskirkens (Marmorkirkens) balustrade findes en 3 m høj zinkfigur af den hellige Bernhard af Clairvaux (1090-1115-1151), cistercienserordenens største navn og blandt historikere en af de mest omstridte. Han har fået tilnavnet ”Den vanskelige Helgen”. Han er så pudsigt nok en af de meget få katolikker, der findes figurer af på Marmorkirken. Statuen er udført af den danske billedhugger G.C. Freund (1821-1900) og opstillet i 1887.

STRANDGÅRDSBLADET

Oplag: 125 eks.

Redaktion: Peter Brøns
Strandgården Øst 16
4300 Holbæk
Tlf. 6081 0543
E-mail: pb@brons.dk

Deadline nr. 141: 25. sept.

Grundejerforeningen Strandgårdens bestyrelse:

Formand:	Allan Dalgaard	Strandgården Vest 18
Næstformand:	Kennet Jørgensen	Strandgården Øst 35
Kasserer:	Jonatan Møller Sousa	Strandgården Tværvejen 8
Sekretær:	Michael Clausen	Strandgården Vest 38
Best. medlem:	Helle Quist	Strandgården Øst 66
Suppleant:	Louise Hinze	Strandgården Vest 18

GF's mail adresse: gf@strandgaarden-tusenaes.dk
GF's hjemmeside: www.strandgaarden-tusenaes.dk

Bankkonto: Danske Bank Reg.nr. 9570 – Konto nr. 0012629303

Nye postkasser???

Dette er kun en mulighed for et fællesanlæg ved hver indkørsel. Det er kun et beskedent forslag og med garanti det første af mange. Det vil utvivlsomt være noget, som vil forårsage diskussioner og mange andre forslag. Det vil sikkert være et stridsemne, der blive et jævnlige diskussionsemne, på samme måde som græsslåning af fællesarealer og meget andet – mange steder. Denne model stammer fra Vikingeposten. (PB)

Dead-line for de følgende numre i år: Nr. 141: 25. september. Nr. 142: 27. november. Også gerne før. Evt. bidrag skal sendes som enten mail eller brev. Redaktøren tager ikke imod diktat.